

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an 3 fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$ an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Insertiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a doua óra 6 cr., a treia óra 5 cr., și de fiecare publicățiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirii» în Blaș.

Anul V.

Blaș 16 Martiú 1895.

Numérul 11.

O ordonanță a ministrului Wlassics.

Albin Csáky, pe când era ministru de culte și instrucțiunea publică, voia să reformeze tot, ce s'a ținut de resortul său.

Încercările sale în această direcțiune n'au adus binecuvântare, ci numai nefericire și disordine în țară.

Faimósa lui ordonanță în cauza înmatriculării pruncilor născuți din părinți de religiune deosebită a turburat și revoltat conștiința catolicilor, a produs nefericite proiecte de legi bisericéscă, cari încă înainte de executare agitéză întregă țara, și a produs o confusiune mare în partidele parlamentului țării.

Cu legea despre împărțirea claselor superioare gimnasiale în clase, cari trebuie să învețe și limba grecéscă, și în clase, cari nu învață grecesce, fostul ministru încă n'a făcut nici un bine. În multe gimnasii această lege nu se poate aplica, și chiar și aceia, cari de silă au aplicat-o, sunt nemulțamiți cu ea, pentru că închide școlariului calea pentru anumite ramuri ale învățămîntului superior. Cu articolul de lege 26 din 1893 despre regularea salarelor învățătorescă fostul ministru a urmărit mai mult nimicirea școlilor confesionale, decât îmbunătățirea sorții învățătorilor. Pentru aceea confesiunile au primit și executéză cu neîncredere față de guvern această lege; ceea ce are de urmare firéscă, că salarele nu

se îmbunătățesc în proporțiunea contemplată de legiuitori.

Astăzi mulți ar dori, ca reformele făcute de exministrul Csáky să nu se fi întâmplat, și mulți ar schimba direcțiunea urmată de dînsul, dacă s'ar mai pute. Despre acesta ne sunt doveđi eclatante discursurile rostite în parlament cu ocaziunea debaterii budgetului pe 1895. Din cele mai multe discursuri putem vedé, că părinții patriei nu sciú, cum să iese din incurcătura, în care a înfundat țara prealiberalul Csáky.

Chiar și actualul ministru de culte și instrucțiunea publică, İliú Wlassics, care în șovinism și liberalism calcă pe urmele antecesorilor săi, a fost silit, să recunóscă, că nu poate executa tot, ce a creat exministrul Csáky.

Este cunoscut, că ministrul acesta, fatal pentru țară, dăduse o ordonanță, în sensul căreia nici un preot nu mai putea funcționa și ca docente fără de concesiunea ministrului.

Dacă această ordonanță s'ar fi executat cu rigóre, multe școle săsesce, românești și sêrbesci ar fi trebuit să se închidă, și o însemnată parte din generațiunea fragedă a acestor popóre să rămână fără de instrucțiune și educațiune elementară, de-órece nici Românii, nici Sașii, nici Sêrbii nu aveau un contingent de învățători calificați, coréspundătoriú numărului școlilor lor confesionale.

Ministrul actual a vedúť imposibilitatea de a executa ordonanța lui

Csáky, ori dacă nu a vedúť-o el, i-au spus-o deputații sași, cari au legat! rămânerea lor în partidul liberal de condițiunea, ca între altele și ordonanța din cestiune să nu se aplice.

Și acesta în faptă nu se aplică, sau cel puțin nu se aplică cu rigóre contemplată de Csáky, căci acum de curénd ministrul Wlassics a dat ordin organelor administrative, ca de o cam dată pe nici un preot, care pórtă și oficiú docental, să nu-l conturbe în acest oficiú. În acela-și timp ministrul a dispus, să se conscrie tóte școlile, la cari preoții sunt aplicați ca docenți, pentru ca să póťă cunóscé numărul acelor școle și calificațiunea respectivilor preoți, în ce privesce mai vîrtos *propunerea limbii magiare*. Dacă într'un cas ori altul i-s'ar páre ministrului, că preotul nu este în stare a împlini și oficiul docental, el va dispune, să se separeze oficiul docental de cel preotesec.

Acésta este în resumat ordonanța ministrului Wlassics, pe care am cređut de bine a o face cunoscută cetitorilor nostri ca o nouă dovadă, că în ce incurcătura ajung ministrii, dacă nu se conduc de adevératele interese ale tuturor popórelor, ci numai de interesele poporului magiar. Ceea ce face unul, trebuie să strice altul, și astfel în continuú trebuie să se întrerupă continuitatea rațională în desvoltarea culturală a țării.

De altă parte ínse ordonanța mi-

Feuilleton.

De ale întunecimii.

Să mă scol? . . . Să nu mă scol? . . .

Întunecimea începe la 2 óre 53 minute după međul nopții, ér după međul nopții e atât de dulce somnul.

Nici spre inserate, și nici chiar după cină nu eram încă hotărît, și la întrebarea, dacă am să mă scol sau să nu mă scol, mai curénd așa fi răspuns, că pentru o întunecime nu voiú să-mi stric liniștea nopții. Până la 11 óre, și dacă lipsa cere, și până la 12 își staú de-a dragul, dar nu-mi cere, să-ți staú, și cu atât mai puțin imi cere, să mă scol la 2 óre 53 minute după međul nopții. Și totuși m'am sculat.

Era cam pe la 10 $\frac{1}{2}$ óre, când ne mai putéud de oboséla mi-am plecat capul spre odihnă. După 12 óre m'am trezit. Luna lucia în frumșeța sa deplină, și cum își făcuse calea mai bine de jumétate, și cum ferésta chiliei mele e spre apus, m'am trezit învélit în valuri de lumină albă-gálbinie. Și atunci m'am hotărît, să-mi stric liniștea nopții pentru întunecime.

Cetisem despre Napoleon cel Mare, că putea să se trezéscă la ori ce cés al nopții, atáta putere de stăpânire își câștigase asupra-și, și voiam să arangez o trezire napoleonică, fără deșteptător, fără sonerie, numai prin puterea voinței.

Și m'am și sculat, dar numai la 3 óre 45 minute, și mai odată la 4 óre 45 minute. Până la 3 óre și 45 minute sêrmana lună se întunecase mai bine de jumétate. Întunerecul venia din răsărit, dar tot din răsărit avea să vină și lumina. Când m'am trezit a doua óră, n'am mai vedúť nici lună, nici întunerec, nici lumină, numai o negură plictisitoare, ce se lásase pe pămînt. Și în nécasul, că mi-s'a rápit vederii partea cea mai frumósă a priveliștii, învingerea luminii asupra întunerecului, desvélirea, m'am culcat de nou și am mai durmit aprópe o óră.

De altfel nu mie mi-s'au întâmplat întăia dată supérări astronomice de asemenea natură, și nici nu cred, ca supérarea mea să fie supérarea cea din urmă. Astronomi în tótă puterea cuvîntului, nu diletanți cu ochi somnoroși ca mine, astronomi provéduți cu telescoape și alte instrumente necesari, au călătorit septémăni întregi, să póťă vedé și studia cutare întunecime, și când la adecă,

ceriul s'a învélit în nuori și a rémas în tot decursul întunecimii învélit.

Întunecimile unele sunt de lună, altele de sóre, dar fie de lună, fie de sóre, totdeauna au atras și vor atrage totdeauna luarea aminte a omenimii. Au mánecat-o vîrcolacii, a đis și mai đice și astăzi poporul dela sate, ér noi đicem, că a mánecat-o nu vîrcolacii, ci umbra, ce o aruncă spre ceriú pămîntul luminat de sóre. Și unii și alții cercăm, să ne dăm samă despre schimbarea, căreia vedem că îi este supusă luna, și cercăm, fiindcă așa ne este firea, fiindcă firea ne împinge, să cercăm. Ér că nu într'o formă ne dăm samă, vine de acolo, că mintea nu pe toți ne povățuesce într'o formă.

Încă din vechime ómenii mai luminați își esplicaú întunecimile în felul nostru, ér astăzi abia mai găsesci om cu ceva carte, să nu-ți scie spune de umbra pămîntului, cauza întunecimilor de lună, și de umbra lunii pricinuitoarea întunecimilor de sóre.

Nu-i vorbă, cam greú te impacii cu gándul, ca noi pămîntenii și pămîntul să ne primim lumina nopții dela lună și tot noi să o întunecăm cu umbra noastră, să ne întunecăm lumina, — dar în fața și împotriva unui fapt cine ar îndrăsni, să-și ridice graiul?

nistrului Wlassics nu trebuie să ne servescă de pretext de a nu ne sili, să ne formăm contingentul recerut de învățători calificați, pe cari să-l aplicăm acolo, unde de prezente funcționează preoți în calitate de învățători.

Am vădut, că însuși ministrul își rezervă dreptul de a pute declara într'un cas ori altul, că oficiul docental trebuie să se separeze de oficiul preoțesc, și noi tare ne temem, că ministrul se va folosi de această rezervă nu atâta în contra prietinelor săi Sași, ci în contra Românilor persecutați pe toate terenurile. Ca să prevenim deci pericolul, ce amenință școlile noastre chiar și prin ordonanța actualului ministru, trebuie să ne îngrijim de timpuriu, să ne câștigăm cât mai mulți docenți calificați.

Era un timp, când mulți învățători capătau un salariu, ce era mai mic decât simbria unui servitoriu, și de aceea nu era mirare, că puțini tineri se simțeau îndemnați a se face dascăli. Acum s'a schimbat împrejurările. Fiesce care învățătoriu trebuie să aibă cel puțin 300 fl., cuartir, grădină și din cinci în cinci ani adaus la salariu de câte 50 fl. v. a. Astfel s'ordea învățătorilor s'a îmbunătățit, și în multe locuri ei sunt mai bine dotați decât înșiși preoții. Trebuie deci să indemnăm pe tinerii, cari au absolvat cel puțin 4 clase gimnasiale, să îmbrățișeze în număr cât se poate de mare cariera învățătorască.

Progresul nostru cultural încă pretinde, să avem în toate comunele învățători calificați. Preoții, ocupați de ajuns cu oficiul lor și cu câștigarea pâinii de toate zilele, nu pot sta de școlă așa, cum se pretinde astăzi. De aceea dacă vrem, să ținem pas în cultură cel puțin cu poporele conlocuitoare din patria noastră, trebuie să avem în fiesce care sat învățătoriu, care numai cu școlă să se ocupe.

Când fiesce care țeran român va sci ceti și scrie, diaristica noastră, care face servitii atât de bune, în ce privește deșteptarea conștiinței noastre naționale, va avé cu totul alt număr de cetitori. Ideea națională și aspirațiunile noastre vor străbate în conștiința tuturor straturilor societății noastre, și toți vom deveni un corp organic bine încheșat, care va pute rezista tuturor loviturilor adversariului secular.

O lămurire. — De mai mult timp se publică în „Tribuna“ nisce notițe, cari de o parte descriu pe parochul din M. Uióra ca nevrednic de oficiul său, ér de altă parte pe Consistoriul archidieceșan ca lipsit de simțul de dreptate în judecarea neînțelegerilor ivite între paroch și unii dintre poporeni de acolo.

Nu ne-am amestecat în această afacere, pentru că nu se ține de forul publicității a judeca în astfel de lucruri. Diaristicii îi lipsesc actele și documentele, pe basa cărora și-ar pute da verdictul său drept și nepărtinitoriu.

Ca înse publicul să nu fie dus în rătăcire, am cercat și noi, să ne informăm despre starea lucrului, și am aflat, că Consistoriul a făcut tot, ce i-a fost cu putință, pentru liniștirea și mulțămirea poporului turburat mai virtos prin nisce agitatori, cari nu se țin de némul românesc, nici de biserica noastră.

S'a trimis la fața locului de două ori unul dintre protopopii cei mai de frunte a-i Archidieceșei, care a cercetat și ascultat toate plângerile poporului. Nici macar speșele comisiunii n'a trebuit să le plătescă poporul, căci le-a acoperit Consistoriul.

După ce s'a lămurit toate plângerile, s'a pronunțat și Consistoriul, și în hotărîrea această nimic nu se află, ce ar pute fi în detrimentul poporului, și noi suntem convinși, că dacă malconțentii ar fi trimis la redacțiunea „Tribunei“ scrisorile, ce le-au căpătat dela Consistoriu, confrății nostri dela diarul din Sibiu încă s'ar fi convins, că Consistoriul nu

putea, să tracteze nici mai drept, nici mai părințesce, de cum a tractat față cu bietul popor sedus de nisce străini răuvoitori.

Punctul, asupra căruia au insistat mai virtos malconțentii, a fost reducerea stolei de 50 cr., ce o căpăta parochul dela fiecare familie, dar pentru care el trebuie să facă toate înmormintările simple gratis, și la boboteză să se mulțămescă numai cu câte 10 cr. dela fiecare casă.

S'a aflat înse, că dela anul 1873, când actualul paroch a intrat în M. Uióra, el a căpătat totdeuna această stolă, și că poporul i-a și dat-o fără contradicere, ba i-a chiar asigurat-o și prin contract în trei rânduri.

Nu putea deci Consistoriul să lipsescă pe parochul de venitul lui legal, pentru că dacă se cedeză în continuu în astfel de afaceri, mâne poimâne preoții ajung peritori de fôme, și nu se mai află nimeni, care să îmbrățișeze cariera preoțescă, destul de rău retribuită la noi la Români.

Nu s'a făcut deci nici o nedreptate poporului, și tocmai pentru aceea sperăm, că confrății nostri dela „Tribuna“ nu vor mai lua în considerare informațiunile unilaterale, prin cari numai se alimenteză agitațiunea în popor.

Nu din partea auctorității bisericesti, ci din partea străinilor a suferit și va mai avé să sufere poporul românesc din Uióra. Chiar și acum se află o comisiune din Budapeșta, care face cercetare asupra neînțelegerilor ivite de mai mulți ani între tăietorii de sare și între oficialii băilor de sare. Nisce Unguri, îmbrățați de idei socialiste, au înscenat aceste turburări și au tras și pe lucrătorii români în jocul acesta, care va fi pute fatal numai pentru români, căci de durerile acestora puțin le pasă domnilor din Budapeșta. Se poate întâmpla foarte ușor, că Români să fie delăturați din băi și tulocuiți cu Unguri, și astfel orașelul Uióra, locuit mai numai de Români mineri, să se prefacă într'o colonie magiară.

De prevenirea acestui periclu ar trebui Români din Uióra să se intereseze, ér nu

Sciind; că-i fapt, nici prin gând nu-ți trece, să-ți ridică cuvîntul împotriva, dar dorind doresc, doresc cu sete, să poți pricepe faptul pe declin, să-l înțelegi din paș în paș, din punct în punct, cum înțelegi lucrurile, ce le pipăesci cu mâna, — căci e grea din samă afară lupta, ce ai să o lupți cu tine, când vorba e, ca mîntea să și-se liniștescă asupra unui lucru, despre care știi, că-i fapt, dar pe care nu ești în stare a-l pricepe. Fi-va ore dat acestor șire, să împraștie îndoeli de aceste și să procure liniște fie și numai unei minți?

Sorele și după apunere aruncă raze spre pămînt. Unele lovesc de-a dreptul în pămînt, și unde lovesc și pe unde ajung, răspândesc lumină; altele îl ating numai în trecăt și și ved de cale, până dau de alte lumi, de alte corpuri, ori își perd urma prin nemăsuratul spaț. Razele din urmă înveluesc pămîntul într'un înveliș de lumină, înveliș, ce se tot ascute, tot ascute în chipul unei căciuli lungi și înguste.

Noi suntem înăuntrul căciulii în umbră și întunerec. Luna e afară de căciulă, afară de întunerec, prin urmare în calea razelor de sôre, raze vecinic neobosite, vecinic călătore, și miloșă cum e dela fire, din razele de sôre primite în prisosință, când numai poate, mai îndrăpă o parte și spre noi, și razele aceste mai împraștie negurile și întunecimea nopții de pe pămînt. În calea, ce o face în jurul pămîntului în fiecare lună, cu multă grije se feresce, să încunjure căciula,

să încunjure umbra, și numai întâmplarea și întâmplarea încă numai une oria o aruncă în umbră, și atunci e întunecime, *totală*, dacă întregă se perde în umbră, *parțială*, dacă abia intrată, cu un capet și scapă din întunerec.

Nu-i scopul meu, să arăt punct de punct, linie de linie, între ce împrejurări ajunge luna în umbra pămîntului, între ce împrejurări are loc întunecimea, ci singura mea țintă e, să dau samă despre unele nedumeriri, ce până la întunecimea din urmă parte nu le-am avut, parte nu mi-au ieșit cu atâta îndrăsnelă la ivelă.

La întunecimea din 10 spre 11 Martie mi-a venit în minte gândul, să cerc și am cercat cu tot de-adinsul, să ved umbra, în carea avea să dispară luna. Dar nici vorbă, să dau de umbră, nici pomână de întunerec, ce avea să înghiță luna pe câtva timp. Unde era și de ce nu se putea vedé umbra pămîntului, înainte de ce ar fi ajuns luna la ea? Ore dacă luna în calea sa nici odată nu ar ajunge în umbra pămîntului, puté-s'ar vorbi despre umbră, esistare-ar umbra pămîntului pentru noi, înțeleg în forma sa lungăreța?

Stelele fixe, afară de sôre, neavînd planete și trabanți, n'au nici umbre nici întunecimi. Cel puțin noi nu avem cunoștință despre alte planete afară de planetele solari și de lunile acestor planete.

Dela stelele fixe, pentru enorma depărtare, lumina abia străbate până la stelele fixe vecine, și dela unele poate nici până la

vecinele mai apropiate nu e în stare să ajungă. Ce se alege de lumina aștorfel de stele? E mai pe sus de ori ce îndoela, că în spaț nu se formeză umbră, ér unde nu este umbră, semn că nici lumină nu este.

Lumina pentru mine numai atunci e lumină, dacă îmi face cu putință, să ved fața corpului, de unde vine, pe cum și fața altor corpuri, fața corpurilor, pe unde și până unde ajunge. Lumina sôrelui apus numai dacă e împraștiată de beșicuțele de apă, ce se află în aer, ori aruncată înapoi de lună, e pentru mine lumină. Fără beșicuțe de apă în aer nu-i amurgit, fără lună razele sôrelui și-ar vedé de cale, lăsându-ne fără leac de zare cât e noștea.

Luând în socotință mărimea sôrelui, mărimea pămîntului și depărtarea lor împrimutată, urmază, că umbra pămîntului are o lungime de 1,335.600 kilometri. Umbra acesta în chip de căciulă în continuu se mișcă dela răsărit spre apus, cum îți misci căciula de pe o ureche pe alta. După apus de sôre umbra se ridică de sub orizont în răsărit și se tot ridică până la meșul nopții, apoi începe să cobore și se tot coboră, până ce dispăre ér sub orizont. Până ce luna e afară de căciulă, poate să ne trimită raze nouă aștor din căciulă; dar nu cumva să ajungă în căciulă, că i-s'a gătat cu lumina. Închipuesc-ți un clown din circus cu o căciulă lungă cât un turn, făcînd cu ea la închinăciuni în drépta și în stînga, și cercînd să o isbescă în toți din jur, și vei avé ceva închipuire de

de subtragerea sumei bagatele de 15 cr. din stola de până acum de 50 cr. a prelatului lor, care l-a păstorit 22 ani fără a avea ei nici o neplăcere.

Revistă bisericească.

Din Patrie.

Conducătorii partidului popular au rugat pe membrii corului episcopesc, ca să comunice și recomande, — pe cum vor afla de bine, — clerului subaltern programul partidului popular. Venerabilul episcop de Győr Dr. Zalka a și comunicat clerului său acest program alăturând la epistola sa de caracter privat atât programul, cât și adresa către corul episcopesc a conducătorilor noului partid popular și a dat celorlalți membri ai corului episcopesc un exemplu demn de imitat. Numai de l'ar imita toți!

Revistă politică.

Afaceri interne.

Se părea, că desbaterea asupra proiectului de budget pe 1895 se va termina în săptămâna trecută. Dară mania de a vorbi pe lung în dietă a făcut, să se discute asupra aceluia-și obiect și în săptămâna aceasta.

În 7 a c. Apponyi în o vorbire clasică a spus greutățile împreunate cu executarea legilor bisericesci-politice, a respins acușele, că el ar voi, să strice unitatea în armată pretinzând academie militară magiară și cultivarea spiritului național magiar în regimentele magiare. (Ar fi de dorit, ca în fiesce care regiment pe lângă spiritul militar să se cultive și spiritul naționalității, la care aparține regimentul.)

Ugron a criticat și batjocorit guvernul cu multă agerime de spirit. El vede un atentat în aceea, că spre a reprezenta națiunea s'a angajat o atare societate de Liliputanii, cum e guvernul actual.

Spre apărarea guvernului s'a ridicat Uray, dară cu puțin succes.

În 8 a c. primul orator (?) a fost ministrul Bánffy, care prin o vorbire scurtă și sub orî ce critică a cercat, să răspundă oratorilor din opoziție. El între batjocurile și intreruperile nesfârșite ale opoziției a declarat, că la atacurile vehemente ale opoziționalilor nu va răspunde prin atacuri. Ce privesce trecutul său politic, dice, că și-a făcut datorința conștiințios. (O și dovedesce acesta „Ellenzék” prin publicarea nenumăratelor abuzuri întimplite sub Bánffy ca comite suprem.) Programul guvernului, cu privire la care s'a pronunțat în detaliu, îl susține în totă întregitatea lui. Reformele politice le va executa, fără ca să vatem susceptibilitatea confesiunilor. Pactul dualistic, care asigură dezvoltarea Ungariei, nu are lipsă de modificare. Față de Apponyi dice ministrul Bánffy, că înființarea unei academii militare magiare ar fi periculoasă preste măsură. Cu modalitatea fuziunii inventată de Szápáry ministrul Bánffy nu se poate uni. Partidul guvernamental se bucură de încrederea Coronei și e destul de tare pentru conducerea afacerilor.

După vorbirea confusă și slab stilisată și recitată a lui Bánffy s'a pus la vot primirea proiectului în general, și au votat 222 deputați pentru el, era 160 în contra lui. 62 deputați au absentat.

La desbaterea specială în 8 a c. au vorbit Hélfy, Ivánka și Șerban, care de nouă a urgit executarea legii de naționalități.

În 9 a c. s'a continuat desbaterea specială a proiectului de budget. Issekutz declară de nelegală escortarea secretariului arhiepiscopesc din Agram cu ocaziunea alegerii dela Csáktornya, în care cerc e născut și are realități dl secretariu dr. Premuş. Aplicarea învțătorilor ca oficiali pentru matriculele civile nu o află compatibilă cu oficiul în-

vțătoresc, era aserțiunea ministrului, că purtătorii matriculelor nu sunt oficiali publici, ci funcționari încredințați cu agende de ale statului, nu are nici un sens.

Polonyi desaprôbă escortarea drului Premuş, dară se impacă cu numirea învțătorilor de conducători ai matriculelor.

Horánszky a interpelat pe ministrul de finanțe în cestiunea ameliorării stării materiale a lucrătorilor din salinele dela Uióra.

Ministrul răspunde, că va dispune, să se facă o severă cercetare în cestiunea aceasta.

La începutul ședinței dietale din 11 a c. oratorii celor două fracțiuni kossuthiste își fac incriminări împrumutate.

Bétránul Péchy Tamás în un discurs mēduos se ocupă de politica guvernului arătând, că ea a dat naștere partidului popular. Încercările de fuziune ale guvernului nu sunt sincere; e deosebire esențială între fuziunea, de care se tracteză adî, și între cea din 1875. Causa principală a fuziunii din 1875 a fost deplorabila situațiune finanțială. Opoziția de pe atunci a fost câștigată prin aceea, că capul ei Tisza Kálmán a ajuns ministru-președinte. Fuziunea și acum se va face chiar și în contra voinței partidului guvernamental, care în cei patru ani din urmă a decădut cu totul. Guvernul a cercat a se folosi de o apucătură spre a introduce administrația de stat, dar nu l-a succes; inse cu atât mai bine l-a succes apucătura în politica bisericească, prin care a descompus partidul independentist și a pus în flacări țara întregă.

Tisza Kálmán recunoșce, că în 1875 fuziunea a provocat-o situațiunea finanțială, l-a stat inse în cale art. de lege 12 din 1867. Tisza vedēnd, cât de serioasă era pe atunci situațiunea politică a renunțat la modificarea art. 12 din 1867 și nici ca ministru nu a mai revenit la modificarea lui, fiind convins, că prin o eventuală modificare s'ar crea o stare de lucruri periculoasă.

În ședința din 12 a c. Horánszky califică de reacționară politica guvernului în cestiunile militare. Opoziția modernă, — dice oratorul, — nu va face fuziunea cu jertfirea principiilor sale, cum a făcut-o acesta Tisza în 1875 spre a pune mâna pe putere.

Șerban de nouă declară, că însuși guvernul e de vină, că Românii s'au pus pe terenul pasivității. În Ardelel censul e atât de înalt, împărțirea cercurilor electorale atât de nedreptă și presiunea guvernului atât de mare, cât Românii, și dacă ar voi, nu pot participa la alegeri.

Beóthy Ákos se ocupă de cestiunea militară susținēnd, că partidul național nu mai cerca a trage consecințele din pactul lui Deák Ferencz.

Ugron accentuează, că și în armată să se valideze principiul de paritate. Limbi magiare îi compet acelea-și drepturi ca și celei germăne. În 1875 Tisza și-a pus de cuiu principiile spre a ajunge la ólele cu carne. Tisza cât a fost la putere, în cestiunile militare a dobîndit numai particula „și”, pentru care prin § 25 și 14 (referitori la serviciul activ) a solvit pref. foarte mare.

umbra, ce-o aruncă pămîntul în partea opusă dela sóre.

Umbra pămîntului ajunge neasemēnat mai departe decăt luna. În drept cu luna grosimea l este de 8904 kilometri, pe când diametrul lunii abia ajunge la 3473 kilometri. Astfel e cu puțință, ca luna totă să fie învilită în umbră, și dacă trece prin mijlocul umbrii, să rămână chiar timp mai îndelungat acoperită.

Dacă luna nu trece chiar prin centrul umbrii, sau cum se dice, dacă întunecimea nu e centrală, scapă mai iute din întunec. Întunecimea din urmă nu a ținut decăt 2 óre 34 minute, prin urmare a fost departe de a fi centrală, unde dela intrarea în umbră și până la ieșirea deplină póte fi restimp de 4 óre 38 minute.

La întunecimile parțiale luna nu intră decăt în cósia umbrii, și partea intrată întâia-dată iese înainte de ce s'ar fi acoperit partea din urmă.

Luna în restimp de 27 zile 7 óre 43 minute 11.5 secunde încunjură pămîntul. Cu tóte acestea nu în fiesce care lună se repetesce întunecimea. Numai din când în când, numai din timp în timp, li vine umbra pămîntului în cale, numai din timp în timp, numai din când în când i-se cernesce fața de tatriscare. În restimp de 18 ani și 11 zile sânt 29 întunecimi totale și parțiale cu totul împreună. După fiesce care restimp de 18 ani și 11 zile întunecimile se repetesce în acela-și șir și la acela-și timp. Preste 18

ani și 11 zile, cine va mai trăi, va vedē de nouă întunecimea de 2 óre 34 minute, vedută acum Duminecă nóptea spre Lună.

Restimpul de 18 ani și 11 zile resultă din mișcarea pămîntului în jurul sórelui și mișcarea lunii în jurul pămîntului. De Duminecă nóptea și până să mai ajungă luna în aceea-și poziție față de pămînt și sóre, vor trebui să trecă 18 ani și 11 zile.

Le-am amintit aceste, ca mai ușor să fie înțelēsă întrebarea, ce o voiú pune îndată.

Nu-i preste puțință, ca vre-o stea cu códă, vre-un comet să se rătăcescă în cale și să ajungă mai aprópe decăt 1,335.600 kilometri dela pămînt. Și dacă de fapt se va rătăci și se va întimpla, să trecă prin căciula noastră de umbră, ce va fi? Întuneca-se-va óre întreg cometul? La cometi afară de un simbur e mai des, de multe orî destul de mic, tóată ceealaltă massă e un puternic înviliș de gaz, ér gazul nu e în stare, să pună pedecă la umbră. Fi-va dară numai simburele și învilișul dintre simbure și noi întunecat, ori doră tóată massa va fi întunecată? Cum ar fi, să se inchipuésca trecerea cometului prin umbră, mai ales socotind, că pe lângă lumina primită dela sóre cometul mai are și propria sa lumină?

Și dacă luna prin ciocnire cu vre-un alt corp ceresc se va infoca și se va străforma de nouă în gaz, cum va fi fost odinioară, și-și va avé a sa lumină, mai fi-vor 29 întunecimi în 18 ani și 11 zile, sau preste tot mai fi-vor întunecimi?

După ce a mai vorbit și Hélfy, s'a închiat și dezbateră specială a proiectului despre budget, care s'a primit. În 13 a. c. s'a primit numitul proiect și în a treia cetire. Din 14—18 dieta nu a ținut ședințe.

Franța.

Cu ocaziunea dezbaterii parlamentare a budgetului pentru instrucțiunea publică deputatul Msgr d'Hulst prin un discurs elocuent a recercat parlamentul, ca să împlinescă dorința ferbinte a miliónelor de catolici reintroducând în școle spiritul religios. — Deputatul socialist Jaures a dis între alte blasfemii, că el nu cunoșce alt Dumnezeu decât pe om. Ce e mai scandalos, nici președintele camerii, nici guvernul nu au aflat de cuviincios a reproba vorbirea blasfemă a lui Jaures.

În 30 a. c. fiind două alegeri suplimentare pentru cameră, la ambele au învins cu majoritate impunătoare candidații partidului catolic.

Rusia.

Țarul Nicolae II a numit ministru de externe în locul decedatului Giers pe principele Alexis Borislavici Lobanow-Rostowski. Noul ministru de externe al imperiului rusesc este un bărbat de o cultură înaltă, posedă mult tact diplomatic și are maniere foarte atrăgătoare. Lobanow a fost 13 ani ambasador rusesc în Viena, era în anul acesta era să trecă în aceeași calitate la Berlin. În Viena prin mijlocirea lui s'au complanat totdeauna pe cale pacifică divergențele dintre monarhia noastră și imperiul rusesc, din care cauză el a fost stimat și iubit în cercurile diplomatice mai înalte.

Puterile triplei alianțe își pun mari sperări în noul ministru de externe. Presa franceză încă îl salută cu căldură.

+

Cesare Cantù.

Firul telegrafic a dus în toate părțile lumii civilizate scirea, că istoriograful Cesare Cantù a murit. Cu Cesare Cantù se pogoră în mormint un bărbat vrednic de jelirea întregii lumi civilizate. El a fost unul dintre fiii cei mai nobili, pe cari i-a născut Italia în decursul vécurilor istoriei sale. Dar Cesare Cantù nu e numai al Italiei: mărima lui cea intelectuală și morală împărtășește operelor lui preț universal și le fac proprietatea întregii lumi civilizate.

Cesare Cantù s'a născut în 5 Septembrie 1805 în Brivio din ținutul Milanului. Pe tatăl lui o speculație nenorocită îl ruinase. Pentru familia lovită de sorțe întâiu născutul Cesare a fost așa dîcînd un ânger mântuitoriu din necasuri. El s'a pregătit, să se facă preot, dar nu s'a făcut preot, ci în etate de 18 ani a ajuns profesor în Sondrio, apoi în Como, ér la 1832 în Milano. Într'aceea murise tatăl său, și așa grija de cei două frați mai tineri trecuse în sarcina tinerului profesor. El împlini cu jefire de sine datorința iubirii de frate. Dar în 1833 îl arestară organele guvernului austriac sub pretextul, că și el ar fi luat parte în mișcările revoluționare ale tinerimii italiene. Aprópe un an a petrecut în prinsóre, era apoi și-a

redobîndit libertatea, nu înse de odată și profesura, ci a fost pensionat cu 300 fl. Când în an. 1859 Lombardia a fost cedată regatului Sardiniei, Cesare Cantù a ajuns în camera din Torino. Ér când mai apoi regele Sardiniei cuprinse partea cea mai mare a teritoriului papal, Cantù află, că nu se unesce cu conștiința lui catolică, să-și mai desvólte activitatea în parlament, și de aceea își depuse mandatul și retrăgându-se din viața publică se mărgini numai la activitatea literară.

În Cesare Cantù și-a aflat întruparea cuvintele, cari le-a scris Silvio Pellico în opul său „Doveri dell'uome”: „Pentru a ne iubi patria cu spirit nobil, trebuie să începem cu aceea, că-l dăm în noi înși-ne astfel de civili, de cari ea nu are să se rușineze, ci din contră să se mândrească cu ei. A fi un desprețuitoriu al religiei și a iubi patria în chip vrednic sunt lucruri incompatibile. Dacă óre cine desprețuesce altarele, sfințenia căsătoriei, buna cuviință, omenia, și totuși strigă: Patrie! Patrie! să nu-l crești. El fățărăsece patriotismul, el e un cive foarte rău. Nimeni nu e un bun patriot afară de omul virtuos, care simțesce, iubescce și se silesce a împlini toate datorințele sale. El nici odată nu se va face lingușitoriu celor puternici, nici urfioriu rătăcios al autorității; a fi servil și a fi fără de respect sunt într'o formă esagerări. Dacă el ocupă un oficiu militar ori civil, scopul lui nu este îmbogățirea proprie, ci onórea și bunăstarea principelui și a poporului. De este om privat, atunci érá onórea și bunăstarea principelui și a poporului este dorința lui cea mai ferbinte, și el nu face nici un lucru, care s'ar împotrivi acesteia, ci dimpotrivă face tot, ce póte, pentru ca să contribue la onórea și bunăstarea aceea. El scie, că în toate societățile se găsesc abusuri, și dorește delăturarea lor, dar el urgiesce furia acelora, cari vor să le delature prin răpire și prin răsbunare sângerósă, căci acestea sunt cele mai grozave și mai fatale dintre toate abuzurile.”

Opera cea mai de frunte a lui Cesare Cantù este „Istoria universală”. El are el să-l mulțămescă, că numele lui e respectat în întregă lumea civilizată. Acest op gigantic a apărut mai întâiu între anii 1837 și 1846 în 35 tomuri, dintre cari 18 forméză propria istorie (Racconto), érá celealalte (Documenti) sunt o colecție de adausuri din toate literaturile și de monografii despre religie, filosofie, cronologie, archeologie, istoria arților și a răsbóelor. Acest op a avut un succes colosal. În câțiva ani s'au petrecut 12,000 de exemplare. În anii 1884—86 a apărut ediția a decea, în care „Racconto” se cuprinde în 12 tomuri în octav mare. Adausurile au apărut și în ediții separate. Istoria acésta a fost tradusă pe limba germană, franceză, englesă, spaniolă, ungerescă și polonă.

Un succes așa de nelndatinat la un op de acest fel și așa de mare ca Istoria universală a lui Cantù nu póte să se ascrie întâmplării órbe ori favorului efemer al publicului, pe cum se întâmplă cu anumite cărți moderne, pentru ca ele după aceea să se dea uitării. Opul lui Cantù dimpotrivă se înșiră între acelea produse literare puține ale vécului nostru, cari sunt menite pentru nemurire, și buna primire, de care a avut el parte atât în Italia cât și afară de Italia, și care până acum nu numai nu a

scădut, ci din contră a tot crescut, dovedescce două lucruri: că auctorul prin întreprinderea acésta a satisfăcut unei lipse simțite și unei dorințe nutrite de totă lumea literară și preste tot de totă lumea civilizată, și că el în executarea acestei întreprinderi a îndestulit în chip escelent așteptările tuturor. Ori cine a cetit macar și numai două trei tomuri ale Istoriei lui Cantù, trebuie să recunoscă toate cele ce o fac, să fie un op eminent: planul întregului op, care cuprinde tot, ce forméză întru adevér istoria némului omenesc, viața tuturor popórelor, și anume nu numai viața politică, ci și cea științifică, cea socială, cea religioasă, cea artistică, cu alte cuvinte toate elementele conviețuirii sociale; și în întregul acesta nespus de mare proporționarea bine pricepută a părților, ordinarea și transparenta istorisirii, în care cu mijlocirea unei combinări istețe și bine executate dintre metoda cronologie și dintre cel etnografic se presentă demersul istoriei, împărțit după epoce și după popóre; sublîma sintesă, cu care din când în când se cuprind și se ilustréză faptele cele mai de frunte ale istoriei și se representă caracterul, spiritul, urmările metamorfoselor și instituțiilor sociale celor mai momentóse; erudiția vastă și cunoscința temeinică a isvórelor și a literaturii istorice, critica sănétósă, esactitatea judecăților, soliditatea și corectitatea principiilor, cari sunt păzite în chip consecuent în întreg opul; marînimia simțemintului și francheta plină de demnitate, care bate la ochi din totă istorisirea; în sfârșit nobleța și energia stilului, care este tot foc, viață și plastică.

Érá ce privesce partea religioasă-morală, putem să dîcem, că acésta dá opului lui Cantù în partea cea mai mare prețul, care-l are. În introducere scrie Cantù: „După ce am găsit deci centrul întregii istorii (Christos), putem să dîcem înainte de toate: pretutindenea, unde Christos a ajuns la domnie, la ómeni singuraticii întocmai ca și la popóre întregi, acolo s'a început istoria creștină, érá pretutindenea, — și asta érá are valóre pentru ómeni singuraticii întocmai ca și pentru popóre întregi, — unde acésta încă nu s'a întâmplat, acolo mai ține încă și acum vechiul timp păgânesc. Prin acésta ne-am apropiat deja mai tare de determinarea conceptului istoriei creștine și dîcem deci: sub istorie înțelegem desvoltarea universală a omenimii conform planului lumii, ce l-a avut Dumnezeu din etern și se îndreptéză spre redobîndirea asemănării cu Dumnezeu prin Christos; asta și nu altul póte să fie conceptul istoriei în sens creștinesc. O lumină, ce luminéză minunat, pîtrunde printr'însul în întregă massa cea mare istorică. Întrégă istoria și singuraticele părți ale ei primesc printr'însul adevérata sa însemnare, toate primesc adevératul său raport la Christos ca la centrul istoriei; prin aceea, că avem un punct de mîncare hotărît și un scop sigur, se deslégă așa dîcînd toate enigmatle.”

Afară de acest op gigantic a mai edat Cantù și alte scrieri istorice de valóre științifică tot așa de mare. Ele n'au ajuns la renumele Istoriei universale a lui Cantù numai din cauza, că obiectele lor sunt de interes special italian.

Cantù a fost și poet. Productul lui beletristic cel mai însemnat este romanul „Margherita Pusterla”, care cu drept cuvint se înșiră lângă romanul „Promessi sposi” al lui Manzoni. Cantù a scris romanul acesta

pe prinsore pe dosul unor carte geografice, deoarece nu avea alta hartie. Intr'insul a spus Cantu tota durerea, care-l cuprindea pe atuncia. Scrierea asta si-a inceput-o cu cuvintele: „Hai tu mai spasimato? — No. — Questo libro non e per te.” (Simtit-ai vre-o alta durere sufletesca? — Nu. — Cartea asta nu e pe sama ta.)

Pe reposatul Cantu il jelesc biserica catolica si Italia de o potrivă. El si nu de mult reposatul de Rossi servesc ca dovezi, si chiar si genii numai atunci pot sa ajunga la adeverata marime, daca ei in shorul lor sunt purtati de spiritul religiozii crestine.

In veci amintirea lui!

Colecta pentru gimnasiul din Blas.

Suma din nrul 7.	fl. 20909.74
<i>Basiliu Dancea</i> preot gr. cat. in Garbovita a colectat dela:	
Pavel Constantin . . .	fl. —.10
Cobila Dumitru . . .	— .10
Biserica gr. cat. . . .	1.—
Din bucate adunate . . .	1.30
Dan Samoilă curator . . .	— .10
Tricu Nicolae	— .30
Stancel Panfilu	— .10
Boteiu Ilie	— .10
Basiliu Dancea preot . . .	— .50 fl. 3.60
<i>Ioan Dobrean</i> paroch in Corbu . . . . . 40.— fl. 40.—	
<i>Dr. Stefan Banfi</i> medic a colectat dela:	
Dr. Stefan Banfi	10.—
Ghirthy capitan	5.— fl. 15.—
<i>Samuil Vulcan</i> notariu in Eclea-rom. . . . . 20.— fl. 20.—	
<i>Ioan Luca</i> subjude distr. in pens. in Temes-Rékas „ 8.— fl. 8.—	
<i>Petru Uldăcan</i> prot. Reghinului a colectat:	
1. Din <i>Filipiul mare</i> dela:	
Ioan Pop paroch	1.—
Molsan Iuon	— .20
Alexa Vasilica	— .10
Alexa Petre	— .20
Puskas János	— .10
Molsan Anica	— .10
Puskas Sándor	— .20 fl. 1.90
2. Din <i>M. Huduc</i> dela:	
Poporul credincios . . .	3.70
Preotul cu familia . . .	2.30 fl. 6.—
3. Din <i>Petelea</i> dela:	
Gregoriu Ilia preot . . .	1.—
Din Cassa bisericii . . .	1.—
Ioan Butnariu propr. . .	2.—
Vasiliu Gorofteiu inv. . .	1.—
Ioan Berariu Iun.	— .30
Ioan Pop baciu	— .20
G. Cozma molomester . .	— .20
Ioan Puscaş	— .10
Sim. Moldovan a Sandului	— .10
Sim. Moldovan a Onii . .	— .10
Sim. Moldovan a Claneti .	— .10
Mihailă Oltean	— .10
Ioan Moldovan I. Filimon	— .10
Simeon Baciu sen.	— .10
Simeon Rotariu a Gorii . .	— .10
Sandu Lateş	— .10
Simeon Lazar	— .10
Gavril Simon Iun.	— .10
Gavril Lateş	— .08
Nicolau Moldovan	— .07
Georgiu Mateiu	— .06
Iacob Borza	— .06
Simeon Purcariu	— .05
Filimon Simon	— .05
Teodor Puscaş	— .05
Ioan Vereş	— .05
Vasilică Lateş morar . . .	— .05
Gorea Mateiu	— .05
Vasilica Maradi	— .05
Ioan Moldovan Sălcariu . .	— .05
Nicular Chelemen	— .05
Simeon Lateş a Malichi . .	— .05
Ioan Oltean	— .05
Simeon Rotariu I. Iuon . . .	— .05
E. Moldovan de după deal . .	— .05

Gavril Simon sen.	— .05
Ioan Pop drumariu	— .05
Petru Pintea	— .05
Simeon Baciu Iun.	— .05
Ioan Lateş a Malichi	— .05
Georgiu Mateiu	— .05
Ioan Chelemen	— .05 fl. 8.07
4. Din <i>V. S. Iona</i> dela:	
Petru Ceuşan paroch	1.—
Petru Tătar docente	— .50
George Ceuşan	2.—
Mihailă Savina	— .20
Gernysegean Mihailă	— .20
Vasilie Teglaş Hinchii	— .20
Teodor David	— .20
Belegan George	— .20
Petrea Gora	— .10
Ioan Nóna	— .10
Teodor Farago	— .10
Mihailă Hurtean	— .10
Ioan S. Pop	— .10
Ioanésa Ursu	— .10
Georgheasa Boeriu	— .10
Ştefan Şuteu	— .10
Vasilie Benţe	— .10
Mihailă Keresturi	— .10
Mihailă Forogo	— .10
Vasilie Belegan	— .10
Mihailă Santi	— .10
Teglaş Maria	— .08
Mihailă Raţ	— .08
Vasilie Vereş I. Mihaiu	— .06
Ştefan Hostan	— .06
Ioan Vereş	— .05
Florica Oláh	— .05
Ioan Himpean	— .05
Petrea Cengeri	— .05
Ioan Socaci	— .04
Mihailă Neamt	— .02
Neculae Gernysegean	— .02
Neculae Rus	— .20
Mih. Vereş a lui Mihaiu	— .05
Andrei Uilăcau	— .04
Vasilie Dămian	— .30
Mihailă Ulieşan	— .05 fl. 7.—
Suma fl. 21019.31	

Noutăţi.

Din Archidieceză. On. *Vasiliu Suciu*, administrator parochial in Beni, este dispus in aceeaşi calitate la parochia *Aghireş* din protopopiatul Cluşului.

Intra mărirea lui Dumneşet. Subscribul in numele poporului gr. catolic din Turiu esprim multămită sinceră dnei sale *Constantin Şeicean* şi soţiei sale *Iova*, cari bun poporen lui m'au imputernicit a procura pe spesele lor un falon cu toate cele aparţinătoare pe sama s. bisericii gr. cat. din Turiu in preţ de 85 fl. Dumneşet să le răsplătescă! *Ioan Pop Păcurariu* paroch gr. cat.

Papa şi socialismul creştinesc. Diariului iudovesc „N. Fr. Presse” i-se scrie din Roma (?), că prinţul Liechtenstein, conducătorul partidului social-creştin din Austria, a rugat pe Sfinţia Sa Papa Leo XIII, să binecuvinte activitatea reuniunii social-creştine, dară Papa a răspuns prin cardinalul secretar de stat Rampolla, că după ce reuniunea s'a abătut dela chemarea sa şi a început o luptă (antisemitismul), care nu se unesc cu Iubirea creştinescă şi cu postulatele ordinii sociale, nu i-se pôte da binecuvintarea apostolică. „Reichspost”, organul partidului creştin-social, declară că cele scrise de „N. Fr. Presse” sunt toate scornituri. Liberalii dela jurnalul iudovesc vęd, cum nu mai ascultă poporul de ei, ci ascultă de conducătorii creştini ai partidului social-creştinesc, şi chiar de aceea iudovimea recurge la toate apucăturile spre a discredita acest partid.

Scisluine între Saşi. Este cunoscut, că așa numiții Saşi tineri sau verđi nu sunt multămiți cu mersul politicii săsesci şi cu atitudinea, ce-o observă deputații lor in parlament. Organul nemulțămiiților este „Kronstädter-Zeitung” din Braşov. Saşii guvernamentali au hotărât, să-şi fundeze un nođ jurnal tot in Braşov, care va sustine programul poporal şi prin urmare şi pactul cu guvernul.

Se vorbesce, că acest diar ar fi pus la cale de comitele suprem Maurer şi va fi subvenţionat de cătră guvern.

„Fóea de Duminecă”, ce apare in aceeaşi editură cu „Dreptatea” din Timişóra, e *suprimată* sub cuvint, că apare fără de cautiune. Lucrul inse stă așa, că drept cautiune de 5250 fl. pentru „Fóea de Duminecă” a fost intabulată şi insinuată la judecătoria de presă o casă din Timişóra a domnilor Mocsanyi, care valoréză preste 100.000 fl. Primariul Timişórei sub cuvint că casele sunt intabulate pe „Fóea de Duminecă” şi nu in favorul erariului, nu le-a considerat de cautiune, ceea ce a aprobat şi ministrul de interne, şi astfel până a se transcrie cautiunea in favorul erariului, fóea e sistată. Procuratura a intentat dlui Dr. V. Branisce proces pe motivul, că a edat „Fóea de Duminecă” fără cautiune.

Stare de asediú in Neutra. Avënd să se facă in 20 a c. alegerea de deputat dietal, contele Zichy János Iun., candidatul partidului poporal, pretudiudenea e primit cu banderii, din ce se pôte deduce, că va fi şi ales. Candidatul guvernului pentru cercul vacant al Neutrei e fostul ablegat al acestui cerc secretariul de stat Lukoczy. Pentru alegerea acestuia intreg aparatul oficios s'a pus in mişcare, dară fiindcă e temere, că totuşi vor rămáné pe jos, au consignat in Neutra miliţie din Pojon, ca unde nu invinge dreptul, să invingă forţa. Organele administrative spre a-şi rėsbuna asupra preoţimii, care e pe partea contelui Zichy, au incuartirat la canonicii câte 10 soldaţi de rind, őră la episcopul 25. Libertatea electorală se va deprinde la comandă!

Vagabundaj in Blas. De un timp încoace vagabundii, cari cercetéză Blasul umblând a cerşi sub cuvint, că sunt „arme Reisende”, s'au inmulţit in măsură îngrijitoare. Nimeni nu face nici unú paş spre a scăpa pe Blăşeni de óspeţii aceştia periculoşi. Poliţia e in mâna protopretorului nostru. őră el nu ajunge, să se mai cuprindă şi cu lucruri așa de bagatele. Tótă lumea scie, că pe bietul om zace tótă răspunderea pentru întregitatea statului primejduită prin Români din Tiuriu şi mai ales prin soţia invătătoriului nostru dela Tiuriu, carea cutéză a simţi romănesce. Sermanul protopretore stă să jóre, că de cumva se sparge întregitatea statului, ea se va sparge in Tiuriu in capul lui! Şi așa nu e mirare, că vagabundii trăesc in Blas lumea albă.

Din senator Cartusian. Felix Faure, un vēr al actualului president al republicii franceze, înainte de acesta cu cinci ani a intrat ca novitiu in o mănăstire a Cartusianilor din Franţa, renunţând la demnitatea de senator. Inainte de a intra in novitiat s'a ocupat cu istoriografia. Un op al lui intitulat „Istoria sfintului Ludovic” a fost premiat de academia franceză, dară fiindcă prin el se făcea progagandă pentru principiile galicane, Roma l-a inferit in Indicele cărţilor oprite. F. Faure dovedind o purtare esemplară pe timpul novitiatului, a fost admis la depunerea profesiunii solemne a Cartusianilor. Inainte de facerea profesiunii a retractat tot, ce a scris in contra bisericii, şi provocă pe cei ce se ocupă de cultivarea sciinţei, ca să-l urmeze esemplul şi să se supună auctorităţii bisericii, căci cei ce cultivă sciinţa in direcţiune contrară cu doctrinele bisericii, nu fac serviţii sciinţei, ci anarchiei.

Magiarii își caută vechea patrie. Contele Zichy Jenő, care de mult se ocupă cu planul de a aranja o expediţie in Asia mică spre a scruta vechea patrie a Magiarilor, va pleca in Asia la finea lui April ori la începutul lui Maiu a. c. Expediţia va ține cam 9 luni.

Cas de mórte. *Nicolau Lichirie* paroch gr. cat. in Copşa mare, protopopiatul Mediaşului, a reposat la 14 a c. in al 79-lea an al etăţii şi al 54-lea al preoţiei sale.

In veci amintirea lui!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românească din Ardeal.

E.

Puterea ierarhică a protopopilor.

(Capetă.)

Desvoltarea puterii ierarhice a protopopilor românești și calvinesci din Ardeal de la s. unire până astăzi. Spiritul de ordine și disciplină corectă și în armonie cu principiile Pravilei ce a intrat în biserica românească din Ardeal prin s. unire, n'a putut să nu reguleze și puterea ierarhică a protopopilor. Și spiritul acesta a lucrat mereu, până ce puterea această ierarhică a protopopilor fu adusă în deplină armonie cu principiile Pravilei.

Astfel întâiu și mai întâiu protopopii și-au pierdut dreptul acela, care era curat calvinesc, și care nici archidiaconii apusanți nu l'au avut nici când. Și acesta este dreptul de a judeca și depune pre mitropolitul în sinod. ¹⁾

Din drepturile lor comune cu ale archidiaconilor latini și-au pierdut dreptul de a așeza preoți în parochii. Împrejurările pe încetul s'au dezvoltat de așa, cătu dreptul acesta era și superfluu, și în parte și neplăcut pentru mulți din clerul.

Până n'a existat nici seminariu pentru clerici nici ceva curs teologic cât de primitiv, protopopii cătau cantori și alți indiviți apti de a funcționa ca preoți în parochiile din tractul lor. Și pe aceea apoi îi trimiteau la scaunul arhieresc spre ordinare. ²⁾ Altcum nici nu era cu putință pre timpurile acele a afla preoți. După ce s'a ridicat înse seminariu de clerici, cari se pregăteau anume pentru statul preoțesc, eșia în fiesce care anu din seminariu un număr frumos de teologi absoluți, pre cari episcopul îi cunoșea mai bine decât ori care protopop. Pre aceștia apoi episcopul îi așeza în parochiile vacante cu atât mai virtuos, că încatu erau teologi absoluți, și ca atari bărbați cu ceva cultură, le-ar fi fost tare neplăcut după absolvarea studiilor teologice a umbla colindându pre la protopopi să le dea aplicaune. ³⁾

Cu toate aceste înse și după fundarea seminariului au mai rămas încă parochii de acele, în cari fiindu provenite de totu puține, nu puteau fi aplicați teologi absoluți. Pentru aceste totu protopopii trebuiau să caute preoți. Și cu privire la parochiile aceste înse fu restrinsu dreptul protopopilor în acolo, că numai recomandați indiviți la scaunul arhieresc pentru aceea parochie. Scaunul arhieresc apoi era liber să primescă sau nu pre celu recomandat. ⁴⁾

Încetându dreptul protopopilor de a așeza preoți în parochii din cauzele indigite, a încetat și dreptul lor de a strămuta preoți din o parochie în alta.

Dreptul la votu viril în sinodul archidieceșan și în sinodele electorale le-a rămasu protopopilor până în ziua de astăzi. Ba la sinodul electoral din 1782 au luat parte cu votu viril chiar și protopopii onorari. A încetat înse dreptul de a alege pre cel 12 protopopi în locul săborului mare, cu cari să se sfătuască mitropolitul în cauze mai grave. Mai pre urmă furu aleși 12 protopopi în sinodul dela 1792 sub episcopul Bobu în urma dorinței sinodului. Episcopul Bobu înse nici odată nu i-a chemat la consiliu. ⁵⁾

În locul acestor 12 protopopi în sinodul dela 1833 ținutu cu ocaziunea instalării episcopului Lemeni s'a introdus datina, ca protopopii actuali să se numescă asessori consistoriali și să porțe brâne roșii. ⁶⁾

Dreptul de a avé foru judecătoresc de întâia instanță le-a rămasu protopopilor și mai departe până în ziua de astăzi în archidieceșă. Singuru pentru cauzele vinculari de căsătorie li-s'a fostu luat forul pre timpurile Mitropolitului Șuluțu, li-s'a datu înse éraš în intercalariul după mórtea lui.

Dreptul de a da dispensațiuni dela unele piedeci de căsă-

torie le-a rămasu până în ziua de astăzi, deși episcopul Bobu le-a fostu luat și dreptul de a da dispensațiuni dela promulgări de căsătorie, ¹⁾ care înse apoi éraš l'au recăpétat.

Dreptul protopopilor de a fi cele dintăiu persoane în diecesă după episcopul l'au pierdut mai întâiu prin fundarea monăstirii basiliilor din Blaș la 1747, și după aceea prin fundarea capitulului la 1807.

Cumă după fundarea monăstirii basiliilor din Blaș călugării basiliți, încatu din ei era formatu consistoriul episcopesc, aveau întâetate după episcopul față cu protopopii, se vede din catalogul votisanților în sinodul electoral dela 1782, în cari în locul întâiu sunt călugării basiliți din Blaș, apoi decanii, și după aceea archidiaconii, și alții.

Drepturile acele înse, cari după Pravilă competu protopopilor, încatu sunt următorii ai chorepiscopilor, le-au rămasu toate neatînse.

Dacă acum în urma espunerii acesteia istorice amu voi să constatăm elementele, din cari stă puterea ierarhică de astăzi a protopopilor nostri, trebuie să susținem următoarele:

1. Încatu sunt următorii ai chorepiscopilor anticii protopopii nostri au astăzi toate drepturile acele, cari după Pravilă competu chorepiscopilor. Drepturile aceste sunt de origine resăriténă.

2. În câtu pre timpurile domnirii calvine protopopii nostri au căpétat mai multe drepturi de ale archidiaconilor apusanți, cari înse mai târziu li-s'au detrasu, totuși le-au rămasu încă dreptul de a ține sinode protopopesce, de a avé foru de judecată, de a da unele dispensațiuni și dreptul la votu viril în sinodul diecesan, cari drepturi în ultima *analysisi* sunt de origine apusană.

3. Din drepturile curat calvinesci le-a rămasu numai dreptul de a avé votu viril în sinodele electorale pentru alegerea mitropolitului, care este de origine curat calvină.

* * *

Introducerea mai multor clase de protopopi în biserica noastră. Pre cându s'a întâplat s. unire în biserica românească din Ardeal era numai o clasă de protopopi. Se vede acesta din subscrierile protopopilor în manifestele de unire, unde toți se numesc numai cu o singură numire, adecă protopop.

Cātu timpu a durat egalitatea această nu putem sci. Este înse certu, că pre timpurile episcopului Maior esistau deja șese clase de protopopi. Și anume:

1. Decanii, cari erau clasa cea mai înaltă. Înșai numirea lor arată, că sunt de origine apusană. Archidiaconii adecă aveau sub sine mai mulți decani puși în fruntea mai multor preoți. Decanii aceștia, încă aveau drepturi însemnate ca și archidiaconii, și chiar și foru de judecată. Sinodul dela Tridentu le-a redus și drepturile lor ca și ale archidiaconilor.

2. Archidiaconii, aceștia formau clasa a doua de protopopi, și clasa lor era cea mai numărösă.

3. Inspectorii. Aceștia tare probabilu erau numai administratorii protopopesce, ca în calitatea această să-și arete capacitatea spre a puté fi înaintați la rangul de protopopi.

4. Notarii. Aceștia administrau numai interimalu tractul protopopesc, până cându se va constitui protopop sau administratoru protopopesc. Fiindu constituitu în fiesce care tractu protopopesc și unu notariu tractualu, ajungându tractul în vacanță, până la alte dispoziții câte odată i-se încredința notariului administrarea interimală a tractului.

5. Jurații. Aceștia asemene administrau numai interimalu tractul protopopesc. Jurații precum scim erau asessorii forului protopopesc. Devenindu câte unu tractu în vacanță, dacă consistoriul nu afla cu cale a încredința notariului tractualu administrarea interimală a tractului, o încredința unuia dintre jurați sau asessorii scaunului protopopesc.

6. Protopopii sau archidiaconii onorari, cari nu aveau jurisdicțiunea ci numai onórea protopopescă.

Afară de deosebirea, ce din firea lucrului este între un administratoru în genere, administratoru interimalu, protopopu constituitu și protopopu onorariu, deosebirea între aceste 6 clase de protopopi se vede a fi fostu mai multu în nume, titulă și în onóre.

¹⁾ Veđi mai susu pg. 23.

²⁾ Veđi c. 2 a sinodului dela 1700.

³⁾ Îdată dela s. Unire încóce se observă tendința laudabilă de a întemeia mai întâiu unu cursu, și după aceea seminariu pentru creșterea clerului. Așa încă în sinodul de unire dela 1700 s'a fundat unu cursu teologic de 40 zile la reședința episcopescă în Belgradă. (Veđi can. 2 alu sinodului anului acestuia.) Éra sinodul dela 1742 își exprimă dorința ridicării seminariului, și se vede, că se și lucra spre aceea.

⁴⁾ Can. 2. Punct V. »Despre parochiile vacanțe» în sinodul dela 1821. »Acte sinodali» de I. M. Moldovanu t. II. pg. 73.

⁵⁾ Petru Maior »Istoria bisericii Românilor» pag. 329 și uu.

⁶⁾ »Acte sinodali» de I. M. Moldovanu t. II. pag. 66.

¹⁾ Petru Maior »Istoria bisericii Românilor» pag. 311.

privința cuantului de jurisdicțiune, luându afară pre protopopii notari, între ceilalți mai că nu era nici o deosebire. Celu puțin în drept la votu viril în sinodul electorală avea toți protopopii din cele 6 clase, cum se vede din catalogul votisanților și sinodul electorală dela 1782, în care se enumără ca votisanți și votu viril: 4 decani, 53 archidiaconi actuali, 2 onorari, 3 inspectori, 3 notari și 3 jurați, toți puși în fruntea tractelor protopopesci, afară de cei onorari, ba unii și preste câte doi sau trei tracte.

Este, putemu dice, durerosu, ca unu bărbatu așa abilit ca notarul Petru Maioru, n'a cercat să cunoască fasele, prin cari a trecut instituțiunea protopopilor dela s. unire încôce. Împrejurarea acêsta l'a făcutu apoi, să fie tare nedreptu față cu episcopul Bobu.

Amă vădutu deja, cumcă sub episcopul Maioru existau deja mai multe clase de protopopi în Ardélă, cari au luat parte la sinodul electorală dela 1782, în care fu candidat Bobu în locul lui treilea pentru scaunul episcopesc. Și totuși Petru Maioru orbindu de clasa viceprotopopilor, a inspectorilor și notarilor amintiți mai susu, cari funcționau ca protopopi, se exprimă astfel:

„Titule sunt aceste neauđite în biserica grecescă, nici în biserica Românilor nu s'au auđit până în vécul nostru. . . . Alu Ioanu Bobu aflare sunt aceste titule străine de legea grecescă și de datina bisericii Românilor.“ ¹⁾

Acum clasa viceprotopopilor vine înainte încă sub episcopul Rednicu sub numirea de *subarchidiaconi*, cum se vede din un protopopu oficios alu episcopului Rednicu păstratu în arhivul archidiaconu din Blașu, éra a *inspectorilor* și *notarilor* o comunitate la sinodul electorală din 1782, pre cându Bobu era numai protopopu.

Atâta este destul, să se vadă, câtu de bine a fost informatu Petru Maioru despre lucrurile aceste, cu tôte, că fiindu tare aprôpe de acele timpuri, ușor și-ar fi pututu câștiga informațiune întemeiate.

Sub episcopul Bobu pre încetulu a încetatu clasa decanilor, a notarilor și a juraților, ce se vede de acolo, că la sinodul electorală din 15 Maiu 1832 de după mórtea lui Bobu, în care fu candidat Lemeni la episcopie, clasele aceste nu se mai amintesc. ²⁾

Sub Lemeni érași fu resuscitată clasa decanilor, înse decani erau numai canonicii și cei 4 vicari, éra apoi sub Vancea éra înainte în șematismul dela 1871 în forma de sub Lemeni, și că dică era numai titulatură.

Clasa inspectorilor a rămasu încă lungu timp sub numirea de inspectori, căci era încă în usu pre la 1821, cum se vede din actele sinodului diecesanu ținutu în acestu an. ³⁾ În sinodul electorală înse dela 1832 nu se amintesc nici unu inspectoru.

S'au introdusu înse sub episcopul Bobu alta clasă nouă, anume: *Vicari foranei* dela Făgărașu, Hațegu și Năsăudu la 1787, și dela Șimleul Silvaniei la 1809. ⁴⁾

Pre lângă aceea fu reactivat érași clasa *viceprotopopilor* de pre timpurile episcopului Rednicu, sau vicearchidiaconi, cari vinu deja înainte în testamentul episcopului Bobu de datu 28 Octobru 1828.

Petru Maioru în locul amintitu mai susu dice, că și clasa administratorilor protopopesci s'ar fi introdusu sub episcopul Bobu. Nu se amintesc înse clasa acêsta nici în sinodul diecesanu dela 1821, nici în celu electorală dela 1832. De unde este probabil, că clasa administratorilor a fostu una cu a inspectorilor. Și câtva timp s'a folositu mai multu numirea de inspectori, éra mai târziu mai multu cea de administratori. Celu puțin pre

la 1842 pre timpurile episcopului Lemeni nu mai vine înainte numirea de inspectoru, ci numai cea de administratoru. ¹⁾

În timpul mai nou apoi mai întâi în Ardélă în diecesă Gherlei vine înainte clasa *surrogaților*, sau protopopilor puși lângă cei neputincioși sau neabili.

Din tôte aceste se vede, că încă din seculu trecut de sub episcopia lui Gregoriu Maioru avem date sigure, că în biserica noastră existau mai multe clase de protopopi. Se vede înse și aceea, câtu de slabu a fostu informatu autorul memorandului gherleanu din 1882, cându susține, că clase și titulaturi diverse pentru protopopii nostri s'au introdusu numai dela reactivarea mitropoliei de Alba-Iulia și fundarea episcopatelor de Lugosu și Gherla. ²⁾

Ce se ține înse de întrebarea, că din punctul de vedere alu Pravilei ce avem de a ține despre împărțirea protopopilor în mai multe clase, răspundem, că după ce Pravila nu cunoște nici instituțiunea protopopilor, nu ne rămâne decâtu una din două. Anume, sau să lăpédăm înseși instituțiunea protopopilor preste totu ca necunoscută Pravilei, sau dacă pre lângă tôte că e necunoscută Pravilei, totuși o ținem, atunci nu avem nici unu motiv de a lăpéda împărțirea lor în clase din punctul de vedere alu Pravilei.

Nu avem pentru acêsta nici unu motiv, fiindu că împărțirea protopopilor în clase este o instituțiune tare practică și o urmare a progresului nostru culturală.

Cu câtu o societate este mai înaintată și corăspunde chemării sale mai bine, cu atâta este mai variată în privința organelor sale.

Înaintându după s. unire biserica noastră în multe privințe, a fostu lucru firescu, ca organele, ce funcționau în ambitul ei, să ese din monotonia veche și să devină din ce în ce mai multifarie.

Distingându-se unii protopopi prin știință, alții prin zel, alții prin abilitate, biserica încă a trebuit să-i distingă de ceilalți pre ver o cale. Mai departe avându unii de a funcționa în cetățile mai însemnate din țară, cari erau centre culturale, protopopii, ce reședeau în ele, au trebuit să capete o prioritate óre care față cu cei dela sate. Asemene protopopii noiți în oficiu și încă neprobați au trebuit să se așede mai întâi în o clasă, în care să-și dovedescă capabilitatea.

Tôte aceste și alte mai multe motive practice predușe de progresul nostru culturală au provocat óreși cumva biserica noastră să facă mai multe clase de protopopi. A acusa pentru acêsta biserica noastră, înseși a o acusa pentru progresul ei culturală. Éra a dori reactivarea stărilor vechi în privința protopopilor înseși a învîrți arătătoriu timpul cu două vécuri înderéptu, după ce chiaru și în România protopopii s'au împărțit în două clase, unii numiți protoierei de județ și alții subprotoierei. ³⁾

Protopopii calvinesci dela s. unire încôce încă și-au pierdut multu din puterea ce o avea. Și puterea lor ca și a celor românesci fu supusă regulare.

Este mare, esențială deosebire înse între principiul conducătoriu la regularea puterii protopopilor calvinesci și între principiul conducătoriu la regularea puterii protopopilor românesci.

Pre cându principiul conducătoriu la regularea puterii celor românesci a fostu, că drepturile acele ale lor, cari după Pravila competu episcopului, să se rentórcă érași în mânil episcopului, pre atunci la calvini principiul conducătoriu a fostu, că drepturile lor să se trecă la totalitatea credincioșilor, carea este izvorul dreptului bisericescu și în conformitate cu principiul acesta, protopopii calvinesci de astăzi din Ardélă nu sunt altceva decât nise organe esecutive ale voinței comune manifestate în adunările districtuale și protopopesci.

¹⁾ Veđi »Schematismus venerabilis cleri gr. ritus catholicorum dioeceseos Fogarasiensis« de pre anul 1842, unde vinu înainte 12 administratori și nici unu inspectoru.

²⁾ »Memorandă« Gherla în tipografia »Aurora« pag. 15.

³⁾ Silvestru Balanescu »Cursu de dreptu bisericescu« tradusă din limba rusă în notă la pag. 202.

Lourdes înainte forului științei.

De prof. Dr. I. Ackerl.
(Continuare.)

Într'un chip romantic descrie Zola în cartea sa vindecarea Mariei L. Höchst, pe carea el o botéază cu numele Elise Rouquet. Fórte greșos descrie el fața ei mâncată de rac, cărpele ei murdărite cu puroi etc. Vin-

decarea întâmplată o slăbesce înse în descrierea sa așa, cât fiecare cetitoriu e silit, să credă, că acest morb înfricoșat s'a vindecat pe cale cu totul naturală. La acêsta redactorul țiarului »Ere Nouvelle« din Jarbés se aruncă asupra lui Zola și-i dovedesc, că »Elise Rouquet« a lui a venit în 20 August la Lourdes și acolo s'a vindecat în ființa de

față a lui Dr. d'Hombres, și anume „nu în grotă, ci în piscină, și nu pe încetul, ci fără de veste; și vindecarea nu a fost nedesevârșită, ci sevârșită“. Certificatul aclus al lui Dr. d'Hombres descrie morbul și vindecarea așa, cât nimeni nu se pôte îndoi despre vindecarea miraculoasă.

O astfel de sörte fatală a avut romanu

lui Zola, care voia să fie așa de picant pentru marele public. El în contra voinței lui Zola a contribuit mult la glorificarea operei dumnezeiești. Mult amintitul nume al lui Zola, pe cum și replicile scrise în contra romanului lui au introdus cunoștința minunilor din Lourdes în cercuri nouă. Ba nu ne înșelăm, dacă participarea cea mare a medicilor în anul trecut o atribuim meritului lui Zola. El după cetirea cărții lui Zola voia, să se convingă despre lucru din propria lor intuițiune. Și mai în urmă cât de strălucit și-a apărât Atotputernicul opera sa împotriva deplorabilului naturalist Dr. Emile Zola prin minunile întâmplătoare la Lourdes în zilele lui August din anul trecut!

VIII.

Un interes special pentru medicii bu-reauului de constatare este esaminarea acelor persoane, cari se vindecaseră deja de mai mult timp. Ei voesc, să știe, dacă vindecarea este statornică, și preste tot cum s'a dezvoltat de atunci starea sanitară a celor vindecați. Cei vindecați călătoresc la Lourdes spre a aduce mulțămintă, și cu această ocaziune ei se prezintă medicilor. Atari casuri de cercetare obveniră în anul trecut mai multe. Așa spre es. amintitul *Alfred Guy*, care se vindecase deja în August 1893. Tot din acel an datăză mai departe vindecarea *Constantei Piquet*, (rac de pept pe lângă totala scădere a puterilor) și a *Elisei Lesage* (abscese albe la genunchi), cari vindecări medicii le declarară ca radical terminate.

Pascal Poirier, de 44 ani, în urma unor friguri typhoide trebui să sufere un șir în-treg de morburii, cari făcură din el un olog amarit. Musculii picioarelor și cu deosebire al pulpelor fură cuprinse de atrofie. El tot-deuna se putea vedea numai în aceeași ținută: ședând pe picioarele sale slutite. El fu tractat de medicii Debove, Charchot și Raymond. Ei cercară vindecarea cu electricitate, inecțiuni de strychnin ș. a., fără să ajungă la scop. Dr Raymond supuse morbul pacientului său unui studiu detaliat și publică acest studiu într-o carte medicală de curând apărută. În 23 August 1893 Poirier privia procesiunea din Lourdes, ședând pe picioarele sale incolăcite. Atunci deodată simți o sgduitură internă puternică și se sculă și merse. Când în anul trecut veni la Lourdes, se prezintă medicilor, cari de nou îl supuseră unui interogatoriu detaliat.

Poirier e deplin sănătos și umblă ca ori și care alt om. Ba el făcu și serviciu de purtătorii de morboși în zilele peregrinajului național.

(Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vindare:

Euchologiu

edițiunea a doua, revădută după originalul grecesc și îndreptată în mod însemnat. Formată 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tipariu frumos în negru și roșu. — Prețul nelegat fl. 2.80, era legat în piele tare fl. 3.80.

Cestiuni

din

dreptul și istoria bisericii românești unite, studiu apologetic din incidentul invective-lor „Gazetei Transilvaniei” și a dlui Nicolău Densușan asupra Mitropolitului Vancea și a bisericii unite. Partea I. 272 pag. 8°. Prețul 70 cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Prețul 1 fl. Ambele părți expedate franco 1 fl. 85 cr.

Pregătire la mărta, adică considerațiuni asupra maximelor eterne folosite tuturora pentru meditare și preoților spre a predica, de *Alfonso Maria de Liguori* Doctor al Bisericii. În versiune românească de Membrii societății de lectură Inocențiu M. Clain. Blăși 1893. Tipografia Seminariului arhidieceșan. Opolu are 425 p. în 8° mică. Prețul 80 cr. Editura societății.

Tricidă, crudo fl. 6.50, legat în piele tare și cu copcii fl. 10.

Crologeriu, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoleriu, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele și cu margini aurite fl. 6.40.

Editor și redactor răspundător:

Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 660—1895.

(12) 1—3

Escriere de concurs.

Din fundațiunea *Vanceană* numită „Cassa arhidieceșană” în înțelesul §-ului 9 din literile fundaționale ale acelei fundațiuni cu termenul de 21 April n. 1895 se escrie concurs:

1. La un ajutoriu de 40 fl. v. a. pentru un învățacel de măiestrie, care în anul acesta 1895 se va face sodal.

2. La 4 ajutore de câte 25 fl. v. a. pentru 4 învățacei de măiestrie.

Doritorii de a câștiga aceste ajutore vor avea până la termenul de mai sus să-și trimită rugăriile la Consistoriul arhidieceșan

gr. cat. din Blăș provădute cu următoare documente:

a) Carte de botez, din care să vadă, că sunt fi ai Arhidieceșei gr. cat. Făgărașului. Fii de ai celorlalte diece gr. cat. române numai atunci vor putea cere, dacă vor dovedi, că sunt români gr. cat. consăngenii sau afini cu mitropolitul fundatori Vancea.

b) Testimoniu de paupertate.

c) Contractul închiat cu măiestrul, care învață.

d) Testimoniu despre purtare și dăgintă dela măiestrul, la care învață, și de parochul gr. cat. local despre purtarea despre frecuentarea s. bisericii, pe cum despre frecuentarea școlei de repetițiune.

Blăș din ședința consistorială ținută 9 Martie 1895.

Ioan M. Moldovan m. p.,
vicariu capitulariu.

Nr. 889—1895.

(13) 1—3

Escriere de concurs.

La un stipendiu de 60 fl. pentru meseriaș din fundațiunea fericitului prepot *Constantin Pappalvi* prin acesta se escrie concurs cu termenul de 10 April st. n. a. inclusive pe lângă următoarele condițiuni:

1. La acest stipendiu pot concură învățacei români gr. cat. de ori ce meserie.

2. Preferință vor avea aceia, cari vor dovedi, că sunt în legătură de consăngenitate cu fundatorul, și dintre aceștia în primul loc cei născuți în Popfalău, comitatul Clușului.

3. Cererile să fie instruite cu carte de botez, document dela respectivul măiestru la care este aplicat învățacelul, și atestat de purtare morală dela respectivul oficiu parochial.

Cererile să se înainteze până la termenul prefapt la acest Consistoriu.

Blăș din ședința consistorială ținută 12 Martie 1895.

Ioan M. Moldovan m. p.,
vicariu capitulariu.

Nr. 86—1895.

(11) 1—3

Edict.

Fiindcă Silvestru Căprariu gr. cat. din Blăș, de aproape 3 ani și-a părăsit legiuita sa soție Iuliana născ. Gruia asemenea gr. cat. din Blăș, și nu i-se știe ubicațiunea, prin acesta este provocat, ca în termen de un an și o zi să se prezenteze înaintea subsemnatului oficiu, căci la din contră procesul divorțial urdit în contră-i de către soția sa se va pertracta și decide și în absența sa.

Oficiul protopopesc gr. cat. al Blășului ca for matrimonial de I Instanță.

Blăș în 12 Martiu 1895.

Georgiu Bărbat,
adm. protop. gr. cat.

Cu deosebită stimă cuteză a încunoscința pre Veneratulă Cleru greco-catolicu, că precum și până acum iaș asupra-mi gătirea de

iconostase, amvone, altare

și alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelor, în ce privește lucrul de măsuru și de sculptoru, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icone sante, dimpreună cu aședarea acelor obiecte în fața locului, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescu ou plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericile greco-catolice au câștigatu recunoscere deosebită, și tôte mă îndreptătescu la sperarea, că Veneratulă Cleru mă va împărtăși ocașionalmente de prețuita-i încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să merită renumele celu bunu, care mi-l'am câștigatu până acum.

Prin tarifulu de zone dispărându depărtările, prin acesta capacitatea de concuringă mi-s'a măritu.

Rugându-mă pentru prețuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ianuariu 1892

cu deosebită stimă

Carol Müller,

auritoru și fabric. de recuș. bisericesci.

(7) 5—?